

EKUMENSKA POSTIGNUĆA
(1962.-2002.)

Ratko Perić, Mostar

UDK: 261.8
Primljeno 5/2002.

Uvod

Gospodin Isus pozvao apostole na čašćenje, na Večeru. Rijetko je kada on to činio, obično su drugi ugošćivali njega. Ali ova je Večera bila posebna - posljednja. Ovu će Večeru platiti on osobno, i to glavom. Apostoli pojma nemaju o čemu se radi, ali vide da se nešto naveliko sprema. Rado se odazvali. Putem se prepiru, kao i obično, guraju se, jedan drugomu dobacuju, hrvu se tko će prvi ući u blagovaonicu, tko će prvi sjesti do Učitelja, tko će mu biti zdesna, tko nasuprot, tko će prvi čuti Rabbijevo imenovanje u ministarskom resoru, tko će prvi....

“Meni je rekao: ‘Ti si Petar!’” (Mt 16,18), viknu siguran glas.

“Mene je prvoga pozvao!” dočeka njegov brat.

“I ja sam bio s tobom kad te prvoga pozvao, obojici je rekao: ‘Dođite, i vidjet ćete’” (Iv 1,39). “Ne zna se koji je prvi”, upade Jakovljevi brat, koji to i piše.

Ta su inače dvojica braće, Ivan i Jakov, jednom zgodom poslali svoju rođenu majku Salomu da od Isusa traži da jedan od njih sjedne Gospodinu zdesna, a drugi slijeva (Mt 20,20-28). A ostala se desetorica razgnjeve, puni zavisti...

“Meni je dao kasu i “kesu” (Iv 12,6), pa se vi prepirite koliko vam duša hoće koga je prvoga pozvao”, veli voditelj odjela za financije.

“Ja sam bio s njim kad je bio na Taboru, u Preobraženju”, opet će jedan.

“I ja sam”, brže-bolje dočeka drugi.

“I ja sam”, ne zaostade treći (Lk 9,28).

I tako se dolaktaše rukama i nogama u Cenaculum, dvoranu Posljednje večere. Izabrani apostoli probraše i ugrabiše mjesta, po važećem bontonu u Judeji, Samariji i Itureji, kao da nikada nisu čuli Isusove prispodobe o tome: Tko je prvi, bit će posljednji. S desne je

---

* Mons. dr. Ratko Perić održao je ovo predavanje na tribini o ekumenizmu na KBF-u u Splitu, 17. svibnja 2002.

Isusove Juda, pa će Isus na njegove grudi nasloniti svoju glavu. S lijeve mu je Ivan ljubljani, koji će na Isusova prsa privinuti svoju glavu kad ga bude pitao tko će ga izdati (Iv 13,25). Petar je jedva uhvatio negdje četvrto mjesto, Filip je na standardnom petom, Natanael-Bartolomej na šestom...

Pomoliše se. "O čemu ste putem pričali?" (usp. Mk 9,33), upita ih Domaćin večere. A oni najprije umukoše, pa mu onda po istini rekoše: "Razgovarali smo tko je između nas prvi. Ni sada ne znamo tko je prvi." "Uto nastaje među njima prepirka, tko li bi od njih bio najveći" (Lk 22, 24). "Stoga, evo, Ti sada reci tko je od nas prvi?" A On uze ručnik, praonik, vode i luga - ni to nikada prije nije činio - nože amo! Kad se ono jednom u njima bila porodila misao tko je između njih "prvi", bio je uzeo malo dijete, stavio ga u sredinu, izvadio mu prst iz usta i stao im tumačiti o prvenstvu, o služenju (Lk 9, 46-48), ali nije bilo Bog zna kakve koristi. Tako dvije tisuće godina svađa se Istok sa Zapadom, prepire Carigrad s Rimom, utrkuje Treći Rim s Drugim Rimom, Aleksandrija s Antiohijom, Jeruzalem... A evo vidiš svake večeri kako je u Jeruzalemu, Betlehemu i Nazaretu, kako se guraju i istiskuju do genocida, kako se ne mogu...

Ekumenski pokret u svijetu

Cijelo prošlo 20. stoljeće ostalo će obilježeno kao razdoblje ekumenskih htijenja, pokušaja i gibanja u okviru kršćanske nauke i prakse. Pod ekumenizmom se razumiju tri pothvata na tri razine: uklanjanje krivih i loših sudova koji su se stoljećima nagomilali između raznih konfesionalnih kršćana; dijalog u religioznoj atmosferi između pravih stručnjaka o bitnim pitanjima kršćanstva, ispit savjesti pred Kristom. Tako se početkom prošloga stoljeća i počelo organizirati i sastajati:

Svjetska misijska konferencija, 1910.

Život i rad, od 1925., što s uspjehom, što s neuspjehom.

Vjera i ustrojstvo, od 1927. do danas...

Međunarodno misijsko vijeće, od 1937.

Svjetsko vijeće Crkava, od 1937. do 1996. (Salvador da Bahia) održalo je osam glavnih skupština.

Drugi vatikanski ekumenski koncil, 1962.-65. Iz njega je proizašlo Tajništvo, a od 1988. zove se Papinsko vijeće za jedinstvo kršćana, koje u ime Katoličke crkve na temelju katoličkih načela vodi službeni dijalog s deset velikih kršćanskih grana ili zajednica, praktično sa svim kršćanskim nekatoličkim svijetom koji to želi: s pravoslavnim Istokom s protestantskim Zapadom.

Svi se kršćani pozivaju na Isusovu rečenicu s Posljednje večere: Da *svi budu jedno* (Iv 17,22). Ali kao da to svatko shvaća na svoj vlastit, često i osebujan, način.

Ekumenizam u nas

Na kršćanskom tlu bivše Jugoslavije, pogodnu terenu za razvoj ekumenskih misli, riječi i djela, također su poduzeti brojni ekumenski koraci da se odjelotvori ta Isusova božanska rečenica.

Ćirilo-metodski pokret dvadesetih godina.

Koncilsko-pokoncilski dah šezdesetih godina do danas.

Međufakultetski simpoziji od 1974. do 1990. Njih devet, svake druge godine.

Kršćanski susreti crkvenih hijerarha na raznim razinama devedesetih godina, unatoč bjesnilu rata, odnosno da se zaustavi ratno bjesnilo, te susreti nakon rata.

Naša se pozornost ovdje usredotočuje najviše na odnose katolika i pravoslavnih, i to na našem terenu u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini. Ono što je osobito značajno i bitno, moglo bi se svesti pod ove ekumenske činjenice:

Papine geste i posjeti

Papa je na svim svojim apostolskim putovanjima – njih blizu stotinu – redovito uključivao i ekumenske susrete. Pohodio je također neke zemlje s pravoslavnom većinom, kao što su: Bugarska, Grčka, Gruzija, Rumunjska, Ukrajina. U Rusiju još nije uspio ući, iako mu je to živa želja.

Na *domaćem terenu* bilo je nekoliko susreta između crkvenih predstavnika jedne i druge hijerarhije, uključujući kardinale, patrijarhe, biskupe i episkope. I to prije Domovinskoga rata, u samome ratu i nakon rata.

Bilježimo tri susreta između hijerarha Katoličke crkve i Pravoslavne crkve u BiH:

1. susret u Tuzli, 18. ožujka 1998., s Priopćenjem za javnost.¹
2. susret u Banjoj Luci, 5. studenoga 1998. s Priopćenjem za javnost.²
3. susret u Sarajevu, 3. srpnja 2000., s Priopćenjem za javnost.³

¹ Vrhbosna, 1/1998., str. 139-140; Glas Koncila, 13/1998., str. 1 i 2.

² Vrhbosna, 4/1998., str. 645-646; Glas Koncila, 46/1998., str.

Papinske smjernice

Prevedeni su na hrvatski i objavljeni svi ili gotovo svi papinski i svetostolički dokumenti o ekumenizmu od Koncila do danas, kao i dokumenti naše BK:

Biskupi Jugoslavije, *Pastirski poziv na ožiljavanje ekumenskog duha i nastojanja*, 1974.

Isti, *Sv. Metod - apostol i učitelj Slavena*, 1985.

Koncilski Dekret o ekumenizmu *Unitatis redintegratio*, 1964.

Koncilski Dekret o Istočnim katoličkim crkvama *Orientalium Ecclesiarum*, 1964.

Tajništvo za jedinstvo kršćana, *Ekumenski direktorij I.*, 1967.

Isti, *Ekumenski direktorij II.*, 1970.

Isti, *Zajedničko sudjelovanje na Euharistiji: 1970., 1972. i 1973.*

Papinska komisija za društvena priopćavanja, *Ekumenska suradnja u društvenim komunikacijama*, 1971.

Tajništvo za zajedništvo kršćana, *Ekumenizam u teološkom studiju*, 1986., gdje se upozorava na ograničenja za predavače iz drugih zajednica, da ne bude bez rasudbe, ali ni bez predrasude.

Isti, *Međunarodna suradnja u prevođenju Biblije*, 1987.

Isti, *Ekumenski direktorij*, 1993., koji je zamijenio prethodna dva dijela (Sadržaj: Traženje jedinstva; Organizacija u Katoličkoj crkvi službe jedinstva kršćana; Odgoj u ekumenizmu u Katoličkoj crkvi; Zajedništvo života i duhovnoga djelovanja među kršćanicima; Ekumenska suradnja, dijalog i zajedničko svjedočenje).

Ivan Pavao II., enciklika *Slavenski Apostoli – Slavorum Apostoli*, 1985.

Isti, ap. pismo *Nadolaskom Trećeg tisućljeća – Tertio millennio adveniente*, 1994.

Isti, ap. pismo, *Svjetlo Istoka – Orientale Lumen*, 1995.

Isti, enciklika *Da svi budu jedno – Ut unum sint*, 1995.

Isti, ap. pismo *Ulaskom u novo tisućljeće – Novo millennio ineunte*, 2001.

Ne smije se ispustiti iz vida ono što se odnosi na ekumenizam u Zakoniku kanonskoga prava, 1983. i u Katekizmu Katoličke Crkve, 1992.

Službena Crkva, osobito u tijelima Svete Stolice, sustavno prati ekumensku radnju, stanje i gibanje u svijetu i sudjeluje u njoj te se raduje svakom koraku i pomaku na tome putu.

---

³ *Vrhbosna*, 3/2000., str. 378; *Glas Koncila*, 29/2000., str. 6.

Molitva

U okviru Katoličke crkve sve tamo od 1908. moli se u Osmi za jedinstvo najprije prema molbenicama engleskoga obraćenika Paula Wattsona, a od 1935. te je nakane za *Sveopći tjedan molitve za jedinstvo* preuredio francuski svećenik Paul Couturier. Od 1966. Papinsko tajništvo/vijeće za jedinstvo kršćana pri Svetoj Stolici zajedno s organizmom "Vjera i ustrojstvo" Svjetskoga vijeća Crkava dogovara se, a od 1968. i priređuju knjižice-molitvenike za jedinstvo kršćana, uzimajući temu iz Svetoga pisma. Redovito se takve knjižice svake godine prevode i na hrvatski u Zagrebu.

U početku svake godine, od 18. do 25. siječnja, po našim crkva-ma, gdje se god to može organizirati (Zagreb, Split, Sarajevo, Osijek), priređuju se takvi molitveni sastanci, o čemu izvješćuju katolički mediji. Posljednja *Molitvena osmina* u siječnju 2002. godine imala je duhovni biblijski slogan pod kojim se molilo: *U tebi je izvor životni* (Ps 36, 6-10), a preporučilo se da nakana i tema bude "Ekumenska povelja" – *Charta oecumenica*. "Povelju" su sastavili predstavnici Vijeća katoličkih biskupskih konferencija u Europi (34) i Konferencije europskih crkava – pravoslavnih, protestantskih i anglikanskih (njih 125). Prevedena je i u Sarajevu⁴ i u Zagrebu,⁵ a koliko je provedena i u Sarajevu i u Zagrebu, ne treba jubilat. Zapravo ta *Charta* može biti ekumenski korisna, ali nije ni u kojem smislu crkveno obvezatna, premda su dva supredsjednika supotpisala nekoliko puta ponovljeni *Obvezujemo se...* U ovaj molitveni dio ide i ono što se svake godine organizira u Taizéu, kamo odlaze mladi iz raznih kršćanskih sredina i gdje se uče zajedno moliti, susretati, družiti i prihvaćati. Jedinstvo je Božje djelo i ono se, kao dar Crkvi, može samo od Boga izmoliti. Treba biti sklopljenih, a ne skrštenih ruku. Molitva dakle na jednu stranu, a sve drugo na drugu. A moliti možemo i moramo svi. Uostalom, i sam Isus moli Oca svoga za jedinstvo svih nas međusobno i svih nas s Bogom, a kako da ne molimo mi, kojima drugoga puta ni spasa nema, ni pristupa Ocu nebeskomu, osim po molitvi.

Škola

Od 1970. godine na svim našim katoličkim učilištima obvezatno se predaje ne samo ekumenska teologija kao poseban i obvezatan traktat – na više teoloških škola otvorena je i teološka katedra – nego

⁴ Vidi tekst: *Vrhbosnensia*, 1/2001., str. 168-177

⁵ Strassbourg, 22. travnja 2001. Na hrvatski preveo J. Zečević u Zagrebu, a N. Ikić u Sarajevu.

se i svi drugi predmeti trebaju obrađivati i pod ekumenskim vidom. Ima li išta mudrije nego da studenti teologije, koji će sutra djelovati kao svećenici ili kao katolički laici budu teološki opremljeni i ekumenski osposobljeni za susrete, razgovore i rasprave s kršćanima na drugi način? Tako se u nas posljednjih desetljeća profiliralo više profesora i pisaca iz ekumenske domene, (pokojni Jerko Barišić, Tomislav Šagi-Bunić, Josip Turčinović), a od živih Nedjeljko Ančić, Ivan Golub, Niko Ikić, Tomislav Ivančić, Juraj Kolarić, Stjepan Schmidt, Antun Škvorčević, Tomislav Tenšek, Tomo Vukšić, Jure Zečević, Mato Zovkić i drugi.

Ovdje bismo istaknuli ne samo predmet odnosno katedru ekumenizma, nego i Institut za ekumensku teologiju i dijalog "Juraj Križanić", sa sedam odjela, pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, od 1986.; također i Vrhbosansku katoličku teologiju u Sarajevu, koja zbog specifične situacije želi djelovati u ekumenskom i dijaloškom duhu, osobito svojim godišnjim simpozijima i svojim glasilom *Vrhbosnensia*.

Školski gledano, ekumenizam ulazi u moralni odgoj i u intelektualnu formaciju kandidata za svećeništvo. Dok se ne promijeni ne samo srce nego i mozak, dok ekumenizam ne uđe pod kožu svakomu učitelju i učeniku, dok ne postane *Denkform* – misaoni sklop – svakoga svećenika i katoličkoga intelektualca, ne možemo očekivati ni poželjna ni potrebna učinka u ekumenskoj praksi. A ta škola obuhvaća ne samo jednu generaciju ili jednu epohu nego je stalan napor Crkve. Razumije se da bi situacija izgledala daleko drukčija da se ta škola na sličan način prakticira i u pravoslavnom svijetu.

U tom smislu vrijedno je spomenuti da Katolička crkva, konkretno Papinsko vijeće za jedinstvo kršćana i Njemačka biskupska konferencija, u okviru kulturnih programa i razmjena s Istokom, osigurava šezdesetak stipendija za studij pravoslavnih kandidata na zapadnim učilištima. Uvijek je bilo i kandidata iz Srpske pravoslavne crkve. Uvjeti su detaljni, a svrha jasna. Naravno, druga strana može smatrati da je ovo samo malo urukavičenija metoda latinskoga prozelitizma i unijatizma. Ali lako se takvi mogu uvjeriti u praksi kakve su osnovne nakane, metode i svrhe, ako se prihvate stipendije i studira više godina na nekom učilištu u Rimu, Parizu, Regensburgu, Washingtonu ili Jeruzalemu, boraveći u određenom katoličkom kolegiju.

Međunarodni teološki dijalozi

Još za pape Pavla VI., a osobito od početka pontifikata Ivana Pavla II., djelatan je teološki dijalog između katoličkih i pravoslavnih

predstavnik, kojih ima oko 30 članova s jedne, tako i s druge strane. Do sada je na najvišoj razini bilo 8 takvih plenarnih susreta, s temeljito obrađenim teološkim temama:

1. zasjedanje na Patmosu-Rodu, 1980. Dokument: *Polazište za dijalog*.
2. zasjedanje u Münchenu, 1982. Dokument: *Misterij Crkve i Euharistije u svjetlu misterija Presvetoga Trojstva*.
3. zasjedanje na Kreti, 1984. Rasprava, ali bez usuglašena dokumenta.
4. zasjedanje u Bariju, 1986.-1987. Dokument: *Vjera, Sakramenti i jedinstvo Crkve*.
5. zasjedanje u Novom Valamu u Finskoj, 1988. Dokument: *Sakrament Reda u sakramentalnom ustrojstvu Crkve, s posebnim osvrtom na važnost apostolskoga nasljedstva za posvećenje i jedinstvo Naroda Božjega*.
6. zasjedanje u Freisingu, 1990. *Izjava o unijatizmu*.
7. zasjedanje u Balamandu u Libanonu, 1993. Dokument: *Unijatizam, metoda sjedinjenja u prošlosti i sadašnje traženje punog zajedništva*.
8. zasjedanje u Baltimoreu, 2000. Vrlo mučan dijalog. Jedva Zajedničko priopćenje. A članovi se obvezuju da izvijeste svoje Crkve koje će naznačiti kako prevladati ovu zapreku da bi se mirno nastavio dijalog.

Svi su ovi teološki dokumenti prevedeni i objavljeni na hrvatskom, i to upravo u Crkvi u svijetu.

Domaći međufakultetski dijalozi (Zagreb, Beograd, Ljubljana)

1. susret u Mariboru, 1974. Tema: *Pastoralni problemi kršćana u Jugoslaviji u odnosu na sakramente i posebno na Euharistiju*.
2. susret u Lovranu, 1976. Tema: *Evangelizacija u našem prostoru i vremenu*.
3. susret u Arandelovcu, 1978. Tema: *Crkva u suvremenom svijetu*.
4. susret u Ljubljani, 1980: *Duhovni život na našem tlu*.
5. susret u Zagrebu, 1982. Tema: *Isus Krist jedini spasitelj svijeta – navještaj spasenja danas*.
6. susret u Studenici, 1984. Tema: *Vrijeme Duha Svetoga – vrijeme Crkve*.
7. susret u Stični, 1986. *Misterij Crkve i službe u Crkvi*.
8. susret u Đakovu, 1988. Tema: *Euharistija u vjeri i životu Crkve*.

9. susret u Fruškoj gori, 1990. Bez sudjelovanja KBF-a iz Zagreba. Tema: *Sakrament krštenja*. A onda je 1991. uslijedilo "krštenje u krvi"! Inače, na tom devetom susretu katolički teolozi iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine nisu sudjelovali, nego su tražili odgodu.

Već 12 godina ne održavaju se takvi simpoziji zbog ratnih i poratnih zbivanja i političkih promjena.

Časopisi i listovi

Objavljeni su brojni ekumenski članci, studije, polemike i vijesti po našim teološkim časopisima: *Bogoslovska smotra*, *Diacovensia*, *Kana*, *Obnovljeni život*, *Riječki pogledi*, *Služba Božja*, *Svesci-Communio*, *Veritas*, *Vjesnik Đakovačke biskupije*, *Vrhbosnensia*... U *Glasi Koncila* i drugim vjerskim i civilnim glasilima brojni članci. Nekada sam znao dati studentima seminarsku radnju da pakuje sve članke razasute po *Glasi Koncila* u jednoj ili dvije godine i dadnu svoj prikaz i osvrt. U 50 brojeva jedne godine našlo bi se više od 30 ekumenskih članaka. Kad bi Odjel za ekumensku teologiju vodio - vjerojatno i vodi - svu bibliografiju i evidenciju o člancima, raspravama i knjigama ekumenskoga sadržaja, imali bismo od Koncila do danas na tisuće vijesti, članaka, rasprava i knjiga, samo na hrvatskome jeziku.

Samo je *Crkva u svijetu*, splitski teološko-kulturni tromjesečnik, u razdoblju od 1965. do 2001. u svojih 37 godina izlazenja, objavila, najčešće pod rubrikom Ekumenizam, 62 članka i osvrt, od 23 raznoimena autora.

Knjige

Ovdje se može nanizati gotovo svake godine po jedna knjiga koja obrađuje ekumensku problematiku od 1966. do danas, tj. tijekom 36 godina:

1966., Zagreb, *Poslušni Duhu*. *Isključivo ekumenski časopis*. Izišlo 5 brojeva, 154 stranice. Iste se godine i ugasio.

1968., Zagreb, J. VODOPIVEC, *Ekumenizam je ipak počeo*.

1968., R. SCHUTZ, *Dinamika provizornoga*. *Ekumenska razmatranja*.

1969., Zagreb, T. ŠAGI-BUNIĆ, *Ali drugog puta nema*.

1970., Razni autori, *Vjerske zajednice u Jugoslaviji*. Između deset autora trojica pregledno promatraju ekumenizam sa svojih konfesionalnih vidika: katoličkoga, pravoslavnoga i protestantskoga.

- 1971., Split, J. BARIŠIĆ, *Dijalog Istok-Zapad u današnjem svijetu* (izvadak iz disertacije).
- 1971., Zagreb, R. LAURENTIN, *Bilanca Koncila*.
- 1973., Split, F. FRANIĆ, *Putovi dijaloga*.
- 1974., Ljubljana-Maribor, *V edinosti*, Ekumenski zbornik. Osam ekumenskih članaka s Prvoga međufakultetskoga simpozija katoličkih i pravoslavnih teologa, održanog u Mariboru.
- 1974., Hilandar, J. POPOVIĆ, *Pravoslavni ekumenizam*, 1. izdanje.
- 1975., Zagreb, V. BLAŽEVIĆ, *Mješovite ženidbe u pravu Katoličke Crkve*.
- 1976., Split, J. BARIŠIĆ, *Da budu jedno. Pitanje današnjeg ekumenizma*.
- 1976., Zagreb, J. KOLARIĆ, *Kršćani na drugi način. Prvi temeljit prikaz nekatoličkih zajednica na zapadu*.
- 1977., Zagreb, *Evangelizacija u našem prostoru i vremenu*, Ekumenski zbornik. Pet ekumenskih katoličko-pravoslavnih članaka s Drugoga međufakultetskog simpozija, održanog u Lovranu, 1976.
- 1979., Beograd, *Crkva u savremenom svetu*, Ekumenski zbornik. Šesnaest ekumenskih članaka i priopćenja s Trećega međufakultetskog simpozija, održanog u Arandelovcu.
- 1979., Zagreb, H. DÖRING, *Jedinstvo Crkve i mnoštvo Crkava*, I. dio.
- 1979., Zagreb, *Odnosi Anglikanske zajednice i Katoličke Crkve*.
- 1982., Zagreb, T. ŠAGI-BUNIĆ, *Za veće zajedništvo među kršćanima*, u: *Vrijeme odgovornosti*, 371-511.
- 1982., Zagreb, J. KOLARIĆ, *Istočni kršćani*.
- 1984., Zagreb, *Isus Krist – jedini Spasitelj svijeta*, Ekumenski zbornik. Šesnaest ekumenskih članaka i priopćenja s Petoga međufakultetskoga simpozija, održanog u Zagrebu, 1982.
- 1984., Zagreb, G. VAN DARTEL, *Ćirilo-metodska ideja i svetosavlje*.
- 1984., Zagreb, W. BARTZ, *Sekte danas*.
- 1985., Zagreb, J. KOLARIĆ, *Pravoslavni*.
- 1986., Ljubljana, *Skrivnost Cerkve in službe v Cerkvi*. Ekumenski zbornik. Deset ekumenskih članaka sa Sedmoga međufakultetskog simpozija, održanog u Stični i Ljubljani.
- 1987., Zagreb, R. P. - M. LACKO, *Komentari Dekreta o ekumenizmu i o Istočnim Katoličkim Crkvama*.
- 1989., Zagreb, T. TENŠEK, *Ekumenska teologija*.
1991. Rim, T. VUKŠIĆ, *I rapporti tra i cattolici e gli ortodossi nella Bosnia ed Erzegovina (1878.-1903)*.
- 1993., Sarajevo, *Katoličanstvo u Bosni i Hercegovini* četvorice autora.

- 1993., Mostar, R. P., *Ekumenske nade i tjeskobe*.
- 1994., Mostar, T. VUKŠIĆ, *Međusobni odnosi katolika i pravoslava u Bosni i Hercegovini (1878.-1903.)*. Povijesno-teološki prikaz.
- 1994., Zagreb, T. ŠUTALO, *Katolička Crkva u Hrvata i ekumenizam nakon II. vatikanskog sabora* (diplomski rad).
- 1995., Hilandar, J. POPOVIĆ, *Pravoslavna Crkva i ekumenizam*, 2. izdanje.
- 1995., Zagreb, S. SCHMIDT, *U službi crkvenog jedinstva. Životopis kardinala Augustina Bee*.
- 1995., Mostar, B. GOLUŽA, *Katolička Crkva u Bosni i Hercegovini 1918.-1941*.
- 1995., Mostar, A. LUBURIĆ (priredio), *Za pravedan mir*.
- 1996., Banja Luka, F. KOMARICA, *U obrani obespravljenih*.
- 1997., Sarajevo, *Pastirske poslanice, izjave i apeli katoličkih biskupa BiH 1990-1997*. (oko 30 dokumenata).
- 1998., Zagreb, L.J. VLAŠIĆ, *Ekumensko djelovanje R. P.* (dipl. rad).
- 2000., Sarajevo, T. VUKŠIĆ, *Mi i oni, Siguran identitet pretpostavka susretanja*.
- 2001., Sarajevo, V. BLAŽEVIĆ, *Komunikacija u svetim čtinama*.
- 2001., Novi Sad, R. MIZ, *Uvod u teologiju ekumenizma*.
- 2001., Beograd, M. TOMANIĆ, *Srpska crkva u ratu i ratovi u njoj*.

Osvrt i zaključak

Kada čuješ ovolika dostignuća – pa tu su timovi eksperata i tomovi dokumenata! – pitat ćeš se: u čemu je onda problem? U jednom svom djelu I. Andrić opisuje jednu nezgodu kako su se za vrijeme Austro-Ugarske pobila dvojica seljaka zbog zemlje. Jedan je Hrvat katolik, drugi je Srbin pravoslavac, recimo da se zovu Kristovim imenima: Krsto i Risto. Nakon svih prepucavanja konačno došli na Sud.

Sudac presudio i čita im presudu. Slažete li se?

Obojica razumiju što čita, ali morala bi biti nekakva razlika.

Kaže Risto sucu: Jesi li ti to napisao na latinici ili na ćirilici?

Sudac: Na latinici.

Risto: Ne slažem se!

Te sudac ponovno za mašinu i napiše presudu i na ćirilici. Pročita im.

Kimaju oni glavom i odobravaju. I dade obojici na potpis.

A Krsto i Risto mirno uzvrate: Ne znamo ti mi pisati!

Možda je nešto slično i s našim ekumenizmom. Jesu obojica Isukrstovih učenika za Učiteljevu rečenicu "Da svi budu jedno". Jesu oni doista jedno, ali je nemoguće da među njima nema bitnih razlika, kad se već tisuću godina Risto praktično udaljuje od Krste koliko i Krsto od Riste. Pojavio se Drugi vatikanski koncil prije 40 godina, 21. po redu u Katoličkoj crkvi. Kršćansku baštinu izložio, sustavno obrazložio i mjerodavno presudio. Slažete li se, Krsto i Risto?

Jest to objašnjeno lijepo, evanđeoski, učiteljski, crkveno.

Ali Risto primjećuje: Je li Drugi vatikanski pisan na ćirilici?

Dobro, prenijet ćemo i objaviti i na ćirilici. Hoćete li sada čitati?

Ne znam ja to uopće čitati!

Ali shvaćaš li ovo što se kaže?

Shvaćam, kako ne shvaćam, ali ne prihvaćam! I tako smo opet došli na početak, do apostolske prepirke i raspre nemalene, kao između Pavla i Barnabe (Dj 15,2). Čovjek se ne slaže sa samim sobom, a kako će se složiti s drugim. Kako će se složiti sa sobom kad mu uopće srce nije kompatibilno s razumom, jer mu srce ima razloge koje razum i ne razumije. Kako će se složiti s drugim, kad se vjekovima dijeli sin od oca, muž od žene, žena od muža, brat od brata, a kamoli neće Hrvat od brata Srbina.

Može se dakle dogoditi da netko kaže kako mu nije poznato što se sve događa na ekumenskom polju i kuda ide ovaj brod. Ali nije krivnja u ekumenskom alfabetu, nego u antiekumenskom analfabeti. Ne u onima koji s mukom kormilare i na tome kako-tako rade, nego možda u onome koji gleda kao ono malo dijete kojemu mama pokazuje na Mjesec, a ono gleda u kažiprst.

Svi dosadašnji teološki dometi i dokumenti, i oni na našim domaćim policama i oni na međunarodnim stolovima, plod su mukotrpnja i marljiva truda, ne samo pojedinaca nego i brojnih odbora, komisija, delegacija i plenuma. Ipak, nijedan od tih tekstova, koliko god bio ekumenski naglašen i teološki usuglašen, po sebi ne obvezuje nijednu Crkvu. I svi ekumenski dijalozi, međufakultetski simpoziji, teološki dijaloški tekstovi i kolokviji samo su vrijedna "priopćenja javnosti" i prilog dijaloškom hodu i ekumenskom pokretu, dok ih crkve ne usvoje kao obvezatne. A kada će ih sve crkve prihvatiti?

Svetom se Augustinu pripisuje načelo: *In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus charitas*, tj. jedinstvo u nužnim, sloboda u dvojbenim, a ljubav u svim stvarima. Nužnost jedinstva u službi docendi, sanctificandi i regendi, tj. vjerska doktrina, sakramentalna disciplina i crkvena hijerarhijska osobina. Ono što je nebitno, slobodno ti budi! Ali u svemu ophođenju, razgovaranju i uvjeravanju

– istinska ljubav, koja ne napuhuje nego nas izgrađuje i ujedinjuje kako Bog određuje i od nas očekuje.

ECUMENICAL ACHIEVEMENTS (1962-2002)

Summary

When there is a halt in the ecumenical relations or when there is fatigue in the process of dialogues, it is good to remember all that has been achieved in that field, especially in recent decades. Induced by that, the author briefly describes and gathers various and very extensive ecumenical activities which have developed in the recent 40 years between the Catholic and Orthodox church in the area of former Yugoslavia and have been continued in the newly formed states of Croatia and Bosnia and Herzegovina. In the first group of ecumenical achievements and initiatives there are Pope's gestures and pastoral visits, numerous church documents and guidelines from II. Vatican Council till now, joint prayers for the unity of Christians, mutual meetings and also ecumenical dimension at catholic schools. Another level of ecumenical efforts is the international theological dialogue between the Catholic and Orthodox representatives which, in our conditions, has assumed a form of dialogue between the theological faculties in Ljubljana, Zagreb and Belgrade. The relevance of ecumenism is displayed by a great number of books, papers, articles and reviews recently written on the ecumenical topics. But, numerous ecumenical documents and conclusions will not be of great use unless the Churches eventually accept them as obligatory.